

اندیشه‌ها در سبزه‌تپه

مجموعه گزارش‌های راهبردی - بهمن ماه ۱۳۹۵

تحولات یمن - بازیگران

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه گزارش‌های راهبردی

بازیگران تحولات یمن

کاری از اندیشکده راهبردی تبیین

وبسایت اندیشکده: www.Tabyincenter.ir

نشانی: تهران، خیابان پاسداران، چهارراه فرمانیه، **خیابان شهید آیت الله نمر** (بوستان سابق)،

خیابان نسترن، پلاک ۳۲

کد پستی: ۱۹۵۷۶۶۴۷۳۴

تلفن: ۲۶۱۵۳۳۲۹

نمابر: ۲۶۱۵۳۳۲۹

فهرست

مقدمه / ۲

معرفی کشور یمن / ۳

جنبش انصارالله / ۸

عبدربه منصور هادی و دولت مستعفی عدن / ۱۳

علی عبدالله صالح / ۱۶

جنبش حراک جنوبی / ۲۰

القاعده / ۲۴

(جهت دسترسی آسان تر به مطالب، می‌توانید روی عنوان مورد نظر کلیک کنید)

مقدمه

یمن یکی از کشورهای جنوبی شبه جزیره عربستان است که تا پیش از تحولات بیداری اسلامی در میان جامعه ایرانی بسیار ناشناخته بود؛ اما با تداوم بحران‌های سیاسی در این کشور طی سال‌های اخیر، توجهات به این کشور بیشتر جلب شده است. لذا در یادداشت پیش رو به معرفی کشور یمن و اصلی‌ترین بازیگران داخلی آن (جنبش انصارالله، علی عبدالله صالح، عبدربه منصورهادی و دولت مستعفی یمن، جنبش حراک و القاعده) خواهیم پرداخت.

اندیشکده راهبردی تبیین

معرفی کشور یمن

- کشوری در جنوب شبه جزیره عربستان
- دارای ۲۵ میلیون نفر جمعیت
- با کشورهای عمان و عربستان به ترتیب ۲۹۴ و ۱۳۰۷ کیلومتر مرز خاکی دارد.
- اقیانوس هند، دریای عرب و خلیج عدن در جنوب یمن و دریای سرخ در غرب این کشور قرار دارد.
- تنگه باب المندب: دومین تنگه مهم جهان پس از کانال سوئز به شمار می آید، زیرا نقطه ارتباطی بین دریای سرخ و اقیانوس هند است. سالانه حدود ۲۱ هزار کشتی حامل انواع کالاها نیز از باب المندب عبور می کند.
- شهرهای مهم یمن عبارت اند از: صنعا، عدن، مکلا، مأرب و حدیده.

- با توجه به اهمیت باب‌المنذب، واشنگتن و تل‌آویو به ساخت پایگاه‌های نظامی در جیبوتی و اریتره - که در بخش غربی باب‌المنذب واقع شده - اقدام کرده‌اند.
- حدود ۴۰ تا ۴۵ درصد جمعیت این کشور شیعیان زیدی مذهب تشکیل می‌دهند.
- طبق آخرین اعلام سازمان ملل رشد جمعیت در یمن ۲,۷ درصد است.
- طبق آمار مرکز توسعه سازمان ملل متحد (UNDP) در سال ۲۰۱۳ حدود ۴۱,۷ درصد جمعیت را کودکان (زیر ۱۴ سال) تشکیل می‌دهند.
- در یمن سادات از احترام خاصی برخوردارند.
- جمع زیادی از قبایل شیعه و زیدی یمن از سادات هستند. حدود ۹۰ درصد از ۲۰۰ خانواده معروف

سادات یمنی از ذریه امام حسن مجتبی (ع) هستند.

• یکی از این بیوت مهم سادات، بیت سادات الحوثی است.

• سه استان مأرب، حضرموت و شبهه مناطق اصلی نفت خیز یمن هستند.

• نزدیک به ۹۰ درصد صادرات یمن، نفت است.

• با گذشت چندین ماه از حمله آل سعود، اکنون نرخ فقر و بیکاری تا ۷۰ درصد افزایش یافته است و یمن در آستانه فاجعه انسانی قرار دارد.

• یمن کنونی در سال ۱۹۹۰ از وحدت دو کشور یمن شمالی به پایتختی صنعا و یمن جنوبی به مرکزیت عدن ایجاد شده است.

• تا پیش از وحدت یمن، جنگ‌های بسیاری

میان دو قسمت شمال و جنوب یمن رخ داد.

• در سال ۱۹۹۴ هم میان قبائل شمال و جنوب، جنگی خونین درگرفت که با پیروزی شمالی‌ها بر جنوبی‌ها پایان یافت.

• پس از وحدت یمن صالح تا سال ۲۰۱۲ در رأس قدرت یمن بود.

• انقلاب یمن از ژانویه سال ۲۰۱۱ با تظاهرات هزاران نفر در صنعا کلید خورد.

• گام اول انقلاب: در سال ۲۰۱۲ علی عبدالله صالح از قدرت کناره‌گیری نمود و عبدربه منصور هادی معاون وی در انتخاباتی بدون رقیب، به رئیس‌جمهوری رسید.

• گام دوم انقلاب: ۲۰۱۴ انصارالله به دلیل خارج شدن دولت عبدربه منصور هادی از مسیر انقلاب و عدم

عمل به توافق ملی، صنعا را محاصره نمود و هادی پس از استعفا به عدن گریخت و مدعی شد که حتی پس طی دوره‌ی قانونی، رئیس‌جمهور قانونی یمن است.

• گام سوم انقلاب: در سال ۲۰۱۵ (فروردین ۹۴) آل سعود به بهانه حمایت از هادی و حذف انصارالله با کمک برخی کشورهای عربی و آمریکا و رژیم صهیونیستی وارد جنگ مستقیم نظامی در یمن شد. پس از حضور عربستان معادلات یمن دچار تغییراتی از جمله تقویت کمیته‌های مردمی، قرار گرفتن بخشی از ارتش، صالح و انصارالله در یک جبهه برای ایستادگی در مقابل تهاجم آل سعود شد.

• آنچه سیاست را در یمن شکل می‌دهد، ائتلاف یا هم‌پیمانی سران قبائل با گروه‌ها و صاحبان قدرت است.

• ساختار اجتماعی در یمن قبيله پایه است، روستاها و اکثریت شهرها در اختیار سران قبائل است.

جنبش انصارالله

• اکثریت قبائل هم‌پیمان با انصارالله، زیدی مذهب هستند.

• مذهب زیدیه از جمله مذاهب شیعه به شمار می‌رود که پیروان آن همچون دیگر شیعیان، پس از پیامبر اسلام (ص) به امامت و خلافت بلا فصل امیرالمؤمنین (ع) و فرزندان ایشان و مرجعیت اهل بیت (ع) معتقدند.

• آنان پس از امام سجاد (ع) به امامت زید بن علی فرزند امام سجاد (ع) معتقدند و خود را پیرو او می‌دانند و برای دیگر ائمه اطهار (ع) احترام فوق‌العاده‌ای قائل‌اند، اما جایگاه آنان را همانند چهار امام نخست و زید بن علی نمی‌دانند.

• برخی از زیدی‌ها معتقد به امامت امام رضا (ع) به دلیل ورود به ایشان حاکمیت و داشتن قدرت‌اند.

● مبانی زیدیه در باب سیاست و فردِ دارای مشروعیت برای حکومت را می‌توان در اصلِ «وجوب لبیک و حمایت از دعوت و قیام بالسیف سیدی فاطمی که دارای شرایط فضیلت باشد» خلاصه کرد.

● زیدیه معتقدند هر یک از اولاد امام حسن و امام حسین علیهم‌السلام که دارای شرایط خاص و صلاحیت‌های لازم باشد و در راه خدا قیام کند و مردم را به طاعت خداوند و امامت خود دعوت نماید، امام خواهد بود.

● علامه بدرالدین الحوثی را باید رهبر اصلاح‌گرو مصحح جریان زیدی در یمن دانست که موفق شد این مذهب را بعد از سال‌ها جمود بار دیگر با تکیه بر مسئله تقلید از مجتهد و با الهام از الگوی مبارزاتی انقلاب اسلامی ایران احیاء نموده و به آگاه‌سازی و بیدارگری مردم با هدف مبارزه برای احقاق حقوق زیدیان یمن پردازد. وی در سال ۱۳۸۹

درگذشت.

● ریشه انصارالله به جنبش شباب المؤمن بر می‌گردد. فعالیت‌های سیاسی گروه شباب المؤمن از دهه ۹۰ میلادی آغاز شد و پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، جنبش انصارالله را با الگوگیری از حزب‌الله لبنان در یمن بنیان گذاشت

● رهبر فعلی: سید عبدالملک طباطبایی الحوثی
فرزند علامه بدرالدین الحوثی پس از شهادت برادرش سید حسین الحوثی، از سال ۲۰۰۴ تا کنون رهبری این جنبش را بر عهده دارد.

● شعار این جنبش «الله اکبر، الموت لأمريكا، الموت لإسرائيل، اللعنة على اليهود، النصر للإسلام» است.

● علی عبدالله صالح رئیس‌جمهور پیشین یمن برای سرکوب انصارالله، طی سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۹،

مجموعاً شش مرتبه وارد جنگ با این گروه شد. در جنگ ششم، نیروی زمینی عربستان، نیرو هوایی آمریکا و چتربازان اردنی هم وارد مبارزه شدند اما علی‌رغم آنان، انصارالله پیروز تمام جنگ‌ها بود.

● انصارالله نوک پیکان انتقادهای متوجه اقدامات آمریکا در منطقه ساخته است.

● انصارالله در شرایط فعلی با کمک کمیته‌های مردمی و علی‌الله صالح صنعا و تقریباً تمام یمن شمالی رادر کنترل خود دارد.

● این جنبش، به قدرت رسیدن هادی را انحراف در انقلاب و ادامه حضور وی در قدرت را نامشروع می‌داند و به دنبال وحدت یمن و مخالف طرح شش اقلیمی مورد حمایت شورای همکاری خلیج فارس است.

• انصارالله پس از یک سال مقاومت در مقابل تهاجم آل سعود و مزدوران وی، معتقد است راه حل بحران در یمن تشکیل دولت وحدت ملی بدون دخالت کشورهای خارجی و انتخاب رئیس جمهور بر اساس توافق ملی و حضور مردم و تمام قبائل یمنی است.

• آل سعود در مذاکرات کویت و دیگر مذاکرات، خواستار به کرسی نشاندن مهره خود و خلع سلاح انصارالله پیش از تشکیل دولت ملی است که با مخالفت انصارالله مواجه شده است.

عبدربه منصورهادی و دولت مستعفی عدن

• عبدربه منصورهادی از شخصیت‌های نزدیک به جریان اخوان المسلمین و حزب الاصلاح یمن است.

• او از سال ۱۹۹۴ تا زمان کناره‌گیری علی عبدالله صالح از قدرت (۲۰۱۲)، سمت معاون رئیس جمهور یمن را برعهده داشت.

• با کناره‌گیری صالح در سال ۲۰۱۲، عبدربه منصورهادی در یک انتخابات بدون رقیب به‌عنوان رئیس جمهور یمن انتخاب شد.

• در سال ۲۰۱۴ پس از خلف وعده هادی در خصوص مذاکرات وحدت ملی و محاصره مسالمت آمیز صنعا از سوی انصارالله و طرفداران این جنبش که از روند انقلاب یمن ناراضی بودند؛ عبدربه منصورهادی استعفا نمود و به عدن گریخت. این اقدام به گام دوم انقلاب

مشهور شد.

• هادی و خالد بحاح نخست‌وزیر وی، پس از رسیدن به عدن ضمن مشروع دانستن قدرت خویش، جنگ با انصارالله را آغاز نمودند.

• با ورود نظامی آل سعود به یمن به بهانه حذف انصارالله و بازگرداندن هادی به قدرت در یمن، دولت عدن و هم‌پیمانان وی طرح شش فدرالی را مجدداً مطرح نمودند.

• عبدربه منصور هادی پس از یک سال از آغاز تهاجم آل سعود، خالد بحاح نخست‌وزیر خویش را که بسیار به اماراتی‌ها نزدیک بود برکنار نمود.

• هادی در مناطق تحت کنترل خود بالاخص در عدن با مشکلات زیادی روبرو شده است. ترور مسئولان امنیتی، درگیری با گروه‌های القاعده و داعش و از دست

دادن مشروعیت و مقبولیت در میان مردم جنوب و جنبش‌هایی چون حراک جنوبی بخشی از مشکلات هادی است.

• در فروردین ماه ۹۵ هادی، علی محسن الاحمر برادر ناتنی صالح را به عنوان معاون خویش و شخص اول جایگاه ارتش دولت عدن برگزید.

• این اقدام هادی، اعتراض رسمی اماراتی‌ها و حتی جان کری رامبنی برپیچیده تر شدن مذاکرات صلح و دولت آشتی ملی به دنبال داشت.

علی عبدالله صالح

• علی عبدالله صالح در سال ۱۹۴۲ در شهر صنعا و در خاندان الاحمر متولد شد.

• او هر چند زیدی مذهب است اما بارها به سرکوب خشن جریان‌های انقلابی زیدی در شمال یمن اقدام کرده است.

• صالح در سال ۱۹۶۰ وارد ارتش یمن شمالی شد و مسیر ترقی در ارتش را به سرعت طی کرد.

• در سپتامبر ۱۹۶۲، علی عبدالله صالح به رهبری «سرهنگ عبدالله السلال» علیه «امام بدر» کودتا کرد. این کودتا عملاً پایانی بر حکومت چند صدساله امامان زیدی در جنوب شبه جزیره و آغاز یمن جدید بود.

• صالح در سال ۱۹۷۵ فرمانده تیپ «تعز» و فرمانده پادگان «خالد بن ولید» شد و از آن طریق نفوذ بسیاری در

یمن کسب کرد.

• در سال ۱۹۷۸ میلادی مجلس قانون‌گذاری یمن شمالی با اکثریت قریب به اتفاق، علی عبدالله صالح از قبیله "حاشد" را به عنوان رئیس جمهور برگزید.

• او پس از ۱۲ سال حکومت بر یمن شمالی موفق شد در سال ۱۹۹۰ با اتحاد یمن شمالی و جنوبی قدرت خویش را فزونی بخشد و برای ۲۲ سال دیگر بر کرسی ریاست کل یمن بنشیند.

• یکی از اقدامات تأثیرگذار صالح انجام شش جنگ علیه انصارالله طی سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۹ است.

• شکست در تمام جنگ‌ها و عدم موفقیت در سرکوب انصارالله بالاخص در جنگ ششم با کمک نیروهای سعودی، چتربازان اردنی و نیروی هوایی آمریکا، یکی از نقاط سیاه پرونده علی عبدالله صالح است.

● در ۱۴ ژانویه ۲۰۱۱، انقلاب در یمن علیه علی عبدالله صالح آغاز شد.

● صالح در ۳ ژوئن ۲۰۱۱ بر اثر حمله خمپاره‌ای به کاخ ریاست جمهوری دچار سوختگی شده بود و برای مداوا به عربستان گریخت.

● در سال ۲۰۱۲ با فشار از سوی انقلابیون و طبق طرح شورای همکاری خلیج فارس و دادن مصونیت به او رسماً از سمت خود کناره‌گیری نمود و معاون وی (عبدربه منصور هادی) جای او را گرفت.

● صالح پیش از برکناری، همواره به دنبال جایگزین کردن پسرش به جای خود بود که موفق به این کار نشد. پسر وی احمد علی عبدالله صالح ریاست گارد ریاست جمهوری را بر عهده داشت.

● با به قدرت رسیدن عبدالربه منصورهادی، آل سعود هم‌پیمان پیشین خود را کنار نهاد و حمایت خود را از صالح قطع نمود.

● صالح پس از حمله سعودی‌ها و در خطر دیدن قدرت خویش، در جبهه مخالفان سعودی و همراه با ارتش یمن و انصارالله قرار گرفت.

● امروزه صالح و بخش‌هایی از ارتش که به وی وفادارند؛ یکی از تأثیرگذارترین بازیگران تحولات یمن هستند

جنبش حراک جنوبی

● ریشه شکل‌گیری جنبش حراک جنوبی را باید در عملکرد علی عبدالله صالح پس از تشکیل یمن یکپارچه جستجو کرد.

● بر پایه توافقاتی که پیش از اتحاد بین علی عبدالله صالح (به‌عنوان رئیس حکومت یمن شمالی) و علی سالم البیض (به‌عنوان رئیس حکومت یمن جنوبی) صورت گرفت، بنا بر این شد که جنوبی‌ها هم در حکومت یمن یکپارچه سهم داشته باشند.

● اما سیاست‌های انحصارطلبانه صالح موجب عدم رعایت سهم جنوبی‌ها در ساختار قدرت یمن و نارضایتی رهبران جنوب و به‌خصوص علی سالم البیض شد.

• علی سالم البیض را می‌توان تأثیرگذارترین فرد این جنبش دانست. از دیگر شخصیت‌های تأثیرگذار در این جنبش، می‌توان از علی ناصر محمد - که رابطه نسبتاً خوبی با ایران دارد - نام برد.

• تداوم این اختلاف‌ها، منجر به جنگ داخلی ۱۹۹۴ شد که در پی آن یمن شمالی پیروز شد و علی سالم البیض از کشور فرار کرد.

• جنبش حراک جنوبی در سال ۲۰۰۷ و به دنبال همه‌گیر شدن اعتراض مردم به تبعیض دولت نسبت به بازنشستگان جنوبی شکل گرفت و با توجه به زمینه‌های اجتماعی پدید آمده در سال‌های متمادی، به جنبشی برای استقلال طلبی استان‌های جنوبی کشور از بخش‌های شمالی تبدیل شد.

• عبدربه منصورهادی رئیس دولت عدن با آنکه خود از اهالی یمن جنوبی است، ولی در میان جنوبی‌ها مقبولیت زیادی ندارد چرا که آنان معتقدند که وی در زمانی که معاون علی عبدالله صالح بود هیچ توجهی به جنوبی‌ها نداشت.

• این جنبش در دوران علی عبدالله صالح، روابط بسیار نزدیکی با ایران داشت.

• پس از حمله آل سعود به یمن، علی عبدالله صالح برای بقای خود به انصارالله و کمیته‌های انقلابی نزدیک شد. این امر موجب شد تا حراک جنوبی به دلیل نفرت از علی عبدالله صالح به تدریج از انصارالله و ایران فاصله بگیرد و امروزه بخشی از آنان به هادی پیوسته‌اند و برخی دیگر هم چنان از انصارالله حمایت می‌کنند.

• علی سالم البیض، در دوم خرداد ۹۵ در مراسم سالروز تشکیل یمن واحد، در پیامی راه حل امروز یمن را بازگشت حکومت یمن جنوبی و استقلال جنوب معرفی نمود.

• تمایل امارات به تجزیه یمن (به یمن شمالی و جنوبی) و افزایش نفوذ در یمن جنوبی، موجب نزدیک حراک جنوبی به این کشور شده است.

القاعده

- القاعده یمن را می‌توان القاعده اصیل و ریشه‌دار دانست. القاعده یمن اولویت جهاد خود را آمریکامی‌داند.
- القاعده یمن بارها عملیات‌های گوناگونی علیه آمریکا و برخی کشورهای غربی حاضر در منطقه چون فرانسه انجام داده است.
- رویکرد القاعده اصیل یمن، موجب شده است آمریکا بارها با استفاده از پهپاد رهبران آن را حذف نماید.
- القاعده شبه جزیره عربی (Al Qaeda in the Arabian Peninsula) طی بیانیه‌ای در ژانویه ۲۰۰۹ با تغییر نام و ادغام القاعده شاخه‌های عربستان و یمن اعلام موجودیت کرد. پس از حمله آل سعود به یمن و افزایش ناامنی در جنوب یمن، القاعده با کسب این فرصت بخش‌هایی از استان حضرموت و شبوه را به کنترل خود در

آورده است. القاعده عملیات‌های تروریستی مختلفی را هم در مناطق مختلف خصوصاً در شهر عدن انجام داده است.

● القاعده شبه جزیره عربی در مذاکرات صلح با دولت یمن در سال ۲۰۱۳ حضور داشت، اما هیچ توافقی از این مذاکرات به دست نیاورد.

● در دوران علی عبدالله صالح و پس از یازده سپتامبر، مبارزه با القاعده، مقدمه‌ای برای حضور آمریکا در منطقه و نزدیکی حاکمیت یمن به ایالات متحده شد. از سوی دیگر برخی تحلیل‌گران القاعده را در کنترل علی عبدالله صالح طی سالیان گذشته می‌دانند و حملات القاعده را در راستای تضعیف دولت مستقر در عدن می‌دانند.

● حضور القاعده در بندر مکلا (مرکز استان حضرموت) و تداوم ناامنی در عدن از سوی القاعده، داعش

و دیگر گروه‌های سلفی باعث شده است که برخی تحلیل‌گران این ناآرامی را دست پرورده سعودی‌ها به‌منظور ترساندن جنوبی‌ها از استقلال بدانند.

● داعش هم با آغاز ناآرامی‌ها در یمن اعلام موجودیت نمود. داعش با القاعده در یمن رویکردهای متفاوتی تاکنون داشته‌اند.

● داعش در شبه جزیره عربی تاکنون عملیات‌های مختلفی نیز انجام داده است. داعش در یمن نتوانسته است فعالیت و پیوایی چون القاعده داشته باشد

یمن یکی از کشورهای جنوبی شبه جزیره عربستان است که تا پیش از تحولات بیداری اسلامی در میان جامعه ایرانی بسیار ناشناخته بود؛ اما با تداوم بحران‌های سیاسی در این کشور طی سال‌های اخیر، توجهات به این کشور بیشتر جلب شده است. لذا در یادداشت پیش رو به معرفی کشور یمن و اصلی‌ترین بازیگران داخلی آن (جنبش انصارالله، علی عبدالله صالح، عبدربه منصورهادی و دولت مستعفی یمن، جنبش حراک و القاعده) خواهیم پرداخت.

نشانی پایگاه اینترنتی:

www.Tabyincenter.ir

شماره تماس جهت اعزام سخنران:

۰۲۱-۲۶۱۵۳۲۳۹

شبکه (کانال) اندیشکده راهبردی تبیین در تلگرام:

@Tabyincenter

